

Izstāde Lielzalves muižā „UZRUNĀJAM PAVASARI!”

Dabas atmodai veltītu pastkaršu izstādei atlasītas kartītes, kas izdotas 20. gadsimtā. Tās atšķiras no mūsdienu pastkartēm tematiskajā ziņā, un atšķirīgs ir arī to mākslinieciskais izpildījums un daudzveidība. Tomēr, neskatoties uz laiku, kas mūs šķir, cilvēka iztēle un sapratne par svētkiem nav mainījusies.

Tumšais, ziemīgais laiks ripo uz pavasari, lai pārtaptu dabas atmodas brīnumā un cilvēka sirds priekā! Ievērojam, ka dienas tapušas garākas, ka saulīte silda biežāk un jaukāk. Dabas bērni jau pamanījuši šīs pārvērtības un atsaucas tām ar putnu balsīm, pirmo zaļumu pļāvās un laukos, ar pavasara ziedu smaržām un krāsām, pūpolu mīkstajām micītēm un briestošajiem pumpuriem. Varbūt šogad pārāk agri un sasteigti, jo baidāmies nepaspēt šos brīnumus pamanīt, izbaudīt un izlaist caur sirdi? Bet ir dažādi veidi, kā mirkli apstādināt un sev pievilkt tuvu klāt, lai nezūd nekas no Dabas mātes atvērtās brīnumu lādes, gaidot laiku, kad diennakts tumšā daļa izlīdzinās ar gaišo, kad nakts un diena uz svaru kausiem ir līdzsvarā. Pienākusi Lielā diena,- dabas atmodas laiks, kad visi vārti ir vaļā, lai uzplauktu, atraisītos, smaržotu un tvertu saulītes gaismu un siltumu!

Arī cilvēkam ir laiks uzrunāt atkal atnākušo pavasari, lai nelaistu garām šī brīža un šo dienu spēku un burvestību! Tas atkārtojas gads no gada, bet mums katram - noteiktu reižu skaitu. Citam astoņdesmit, deviņdesmit, citam – varbūt tikai piecdesmit, sešdesmit, bet kādam – vēl mazāk. Šī iemesla dēļ cilvēks radījis dažādas iespējas, kā paildzināt burvestību laiku, kā priecāties un baudīt to pēc iespējas ilgāk, lai dvēseles piepildās līdz malām ar skaisto, mīļo un brīnumaino. Tā ir mūzika, dziesma, māksla, dzeja, literatūra, fotogrāfija un arī pastkartīte. Mazs brīnums tiek radīts, apmīlots, piepildīts ar jaukiem vārdiem un sveicieniem, lai ceļotu pie kāda, kam to nodot. Varbūt gaidīts, varbūt negaidīts sūtījums, ko var fiziski noglāstīt, izlasīt un aplūkot. Pie tam, to var uzlūkot dienu no dienas, lai baudītu ne tikai acīm redzamo uz kartītes, bet arī neredzamo pavedienu starp cilvēku sirdīm un prātiem. Varbūt tieši tas mums vajadzīgs?

Kartītes nav modes lieta, tās ir emocijas! Visdažādākie apdraudējumi ir nākuši pastkartīšu sakarā: telefons, fakss, elektroniskais pasts, SMS, facebook, utt. Tomēr kartītes ir izdzīvojušas. Vajadzība kontaktēties un dalīties emocijās nav mazinājusies – tieši pretēji. Lai gan pastāv daudz ātrāki veidi, kā uzturēt sakarus, tomēr pastkarte ir vispersoniskākā, tā ir kā pieskāriens otra cilvēka rokai. Pastkarte arīdzan ir paliekoša lieta, tā ir atmiņa. Cerams, ka pastkartes turpinās pastāvēt vēl ilgi, harmonijā ar jaunajām tehnoloģijām, kuras ienāk personiskajā saskarsmē.

Visos laikos kartītes bija rūpju, cerību un mīlestības nogādātājas. Bet vienlaicīgi – arī veids, kā dalīties praktiskajās lietās un informācijā. Pēckara gados pastkaršu loma sāka mainīties: no informācijas pārraides tās pārtapa par sociālu izpausmi. Cilvēki sāka pārņemt ieradumu sūtīt kartītes visdažādāko iemeslu dēļ. Atkarībā no situācijas, kurā tiek sūtīts, cilvēkiem ir iespēja izvēlēties dažādas pastkartes. Ļoti bieži tās ir ar ziedu attēliem, ar to apliecinot, ka skaistuma mums nekad nevar būt par daudz. Arī tad, ja uz kartītes redzamais zieds ir tikai dabas brīnuma stariņš, tas spēj atnest mums prieku reizē ar pašas kartītes vēstījumu. Ziedi rada noskaņu. Līdz pilnībā uzplauks daba, vēl jāgaida, taču pavasarīgo noskaņu var pasteidzināt, ieliekot vāzē pavasara ziedus, uz palodzes vai galdiņa noliekot ziedošu puķu podiņu vai aplūkojot un nosūtot pastkartīti ar ziediem. Lai vai kā, bet viena lieta esot pilnīgi droša: rozes būšot vienmēr populāras – visā pasaulē!

Ir cilvēki, kas atmiņas neizmet kā nederīgas un pastkartes saglabā. Pateicoties viņiem, tapusi arī šī izstāde, kas parāda vēstījumus mazo kartīšu veidā dažādos laikos un dažādos notikumos. Tagad šī kolekcija no personīgiem sveicieniem pārtapusi par vēsturisku liecību tam laikam, kurā mēs vairs nekad nedzīvosim.

No pastkartes vēstures:

1865. gadā Karlsrūes Vācu pasta savienības 5. konferencē pasta slepenpadomnieks Heinrihs Stefans kolēģiem ieteica radīt jaunu, ērtu un arī lētu korespondences līdzekli – atklātņi. Taču dažiem Prūsijas ģenerālpasta kungiem šāda ideja šķita gaužām nepieklājīga, jo katrs varēja izlasīt uz pastkartes rakstīto.

Par laimi, pasta ierēdņi Austrijā nebija tik aizspriedumaini. 1869. gadā ar tautsaimnieka profesora Hermaņa gādību tur vēstulei radās konkurente atklātne.

No 1870. gada pirmās ilustrētās pastkartes sāka izdot Vācijā. Tās bija izgatavotas no kartona. Krievijas impērijā pastkartes sāka izdot 1872. gadā ar atzīmi “Pasta iestādes par saturu neatbild”.

Pirmā pasta atklātne Latvijas teritorijā ar melnbaltiem litografētiem Rīgas jūrmalas Dubultu peldvietas skatiem, ko izlaidusi Rīgas izdevniecība "O. Grīnvalds un Ko", ir dzēsta ar pasta zīmogu, kas datēts 1894. gada 8. augustā.

Pirmā pastkarte no Rīgas uz Pēterburgu nosūtīta 1893. gadā.

Par pastkaršu "zelta gadiem" jāuzskata 20. gadsimta sākums, kad atklājumi fotogrāfijas jomā pavēra nebijušas iespējas pastkaršu skatu dažādošanā. Ap 1910. gadu bez iespīestās pastkartes kļuva pieejamas fotopastkartes.

1924. gadā 8. pasta kongress noteica konkrētus atklātņu izmērus 10,5 x 15 cm.

Mūsdienās populārs kļuvis Postkrosings (Postcrossing). Tas ir interneta projekts, kas ļauj tā lietotājiem saņemt un nosūtīt īstas (nevis elektroniskas) pastkartes uz dažādām pasaules vietām. Jebkurš dalībnieks, kurš nosūtījis pastkarti, saņems citu pastkarti no nejauša postkrosera kaut kur pasaulē. Postkrosinga nosaukums radies no vārdu "pastkarte" (postcard) un "šķērsot" (crossing) savienojuma. Projekta ideju radīja students Paulo Magalēss (Paulo Magalhães), kas 2005. gadā izveidoja Postcrossing mājas lapu (www.postcrossing.com). Galvenais iedvesmas avots projekta radīšanā bija simpātijas pret īsta pasta, sevišķi pastkaršu, saņemšanu. Projekta sākotnējais mērķis bija "caur pastkaršu sūtīšanas pieredzi vienot cilvēkus visā pasaulē neatkarīgi no viņu atrašanās vietas, vecuma, dzimuma, rases vai uzskatiem", un drīz vien mājas lapa kļuva iecienīta visā pasaulē.

Patlaban, kad aizvien populārākas kļūst e-kartītes, pastkaršu izstāde ļauj ieraudzīt, kādus apsveikumus sūtījuši mūsu vecvecāki un vecāki. Mums var rasties jautājums, vai privātajā saskarsmē nebūtu vērts atgriezties pie šīs tradīcijas.

Izstādi veidoja Zalves vēstures istabas vadītāja Ilga Cera sadarbībā ar *Sēļu klubu*. Tā tapusi Zalves vēstures istabas krājuma papildināšanai un popularizēšanai, kā arī 21. gadsimta Lielzalves muižas dzīves bagātināšanai. Izstāde aplūkojama no 21. marta līdz 24. aprīlim.